

Täysistunto

Torstai 20.3.2025 klo 16.00—17.58

5. Lakialoite arvonlisäverolain muuttamisesta

Lakialoite LA 23/2024 vp Veronika Honkasalo vas ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.36 **Veronika Honkasalo vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt käsitte-
lyssä on lakialoitteeni, jossa tavoitteena on laskea kirjojen arvonlisävero nol-
laan. EU:n lainsäädäntö on vuodesta 2022 asti mahdollistanut kirjojen arvonlisäveron laskemisen nol-
laan. Lukeminen, lukutaidon parantaminen ja lukemalla saatava sivistys siis katsottiin niin
tärkeiksi arvoiksi ja päämääriksi, että niitä saa edistää normaalia alemmalla arvonlisävero-
kannalla tai vapauttamalla ne arvonlisäverotuksesta kokonaan. Monissa Euroopan maissa
on tehtykin näin, koska lukemista ja kirjallisuutta pidetään kansallisesti merkittävänä asi-
ana. Näen tärkeänä, että Suomi ottaa tästä esimerkkiä, sillä valtion on tuettava vahvasti kir-
jallisuutta pienellä kielialueella.

Valitettavasti hallitus on valinnut toisen suunnan. Kirjojen arvonlisävero nousi nimit-
tään tämän vuoden alusta 10 prosentista 14 prosenttiin. Suomi siirtyi korotuksen jälkeen
yhdeksi raskaimmin kirjoja verottavista maista Euroopassa. Kirjojen arvonlisäveron nos-
ton kansantaloudellinen merkitys on vähäinen mutta kirjallisuuden, kirjailijoiden ja luku-
taidon tukemiselle kyseenalainen. Meidän onkin puhuttava kirjallisuuden yhteydestä luku-
taitoon, sillä lukutaito on kaiken oppimisen kivijalka. Vahva lukutaito on monimutkais-
sa maailmassa tärkeä selviytymiskeino. Elämme ajassa, jossa kaikenlaista tietoa tulee mo-
nesta eri kanavasta yhä kiihtyvämpään tahtiin. Väärän ja virheellisen tiedon levittämisestä
on tullut yhä isompi ongelma. Väärää ja virheellistä tietoa levitetään myös hyvin taitavasti,
ja toisaalta se on monissa eri kanavissa hyvin helppoa. Voi hyvin sanoa, että tässä ajassa
kriittinen lukutaito on tärkeämpää kuin koskaan, ja se on myös turvallisuuspoliittinen ky-
symys.

Lukemaan oppii lukemalla erilaisia tekstejä ja oppimalla tuottamaan niitä myös itse.
Tiedämme, että lukemisella on vahva yhteys kaikkeen oppimiseen. Kirjallisuuden tukemi-
nen arvonlisäveroa alentamalla on toki vain yksi keino lukutaidon vahvistamiseksi ja oma-
ehtoisen lukemisen edistämiseksi, ja muitakin keinoja tarvitaan. Kirjojen arvonlisäveron
korottaminen on kuitenkin täysin väärä suunta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2025 vp

Arvoisa puhemies! Kirjojen arvonlisäveron korotus tarkoittaa myös sitä, että valtio saa myydystä kirjasta enemmän kuin sen tekijä eli kirjailija itse. Miten ihmeessä tätä voidaan perustella? Nyt eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen kulttuuripoliittinen selonteko tunnistaa kyllä hyvin kirjallisuuden merkityksen, mutta taas kerran hallituksen oma politiikka vie täysin toiseen suuntaan. Kirjallisuutta ei ole olemassa ilman kirjailijoita, ja hallitus nostaa kirjojen arvonlisäveroa tilanteessa, jossa kirjailijoiden tulot ovat jyrkässä laskussa. Tyypillisesti kirjailijoiden tulot kertyvät hyvin monesta eri lähteestä, esimerkiksi kirjamyynnistä, apurahoista, erilaisista palkkioista ja lainauskorvauksista. Tässä jokainen osa on merkityksellinen, ja toisaalta yhdenkin osan heikennys tarkoittaa pudotusta monesti jo valmiiksi heikkoon toimeentuloon. Kirjojen arvonlisäveron nollakantaa kannattavat niin kirjailijat kuin kustantajatkin. Lisäksi kirjahankintojen mahdollistaminen virikeseteleillä olisi keino tukea kirjallisuutta.

Kirjallisuus ei pysy moniäänisenä ja kehity ajassa, jos meillä ei ole monenlaisista taustoista tulevia kirjailijoita. Heidän tuloihinsa vaikuttaa tällä hetkellä moni samanaikainen ja nopea kehityskulku. Yksi suurimmista muutoksista on e-kirjojen ja e-äänikirjojen tulo rytinällä markkinoille. Kirjojen monet formaatit ovat positiivisia asioita kirjallisuuden saatavuudelle. Tämä ei itsessään olekaan ongelma, päinvastoin lukeminen kannattaa aina. Ongelma on, että samalla tämä kehitys kuitenkin vaikuttaa kirjailijoiden toimeentuloon tavalla, johon on löydettävä pikaisesti ratkaisuja. Oikea ratkaisu ei ole esimerkiksi samanaikaisesti korottaa kirjojen arvonlisäveroa, vaan oikea suunta on tiputtaa arvonlisävero noltaan.

Arvoisa puhemies! Kirjallisuus toimii inspiraationa monelle muullekin taiteenalalle. Suomessa kirjallisuus ja lukeminen ovat olleet myös erilaisia kansanryhmiä yhdistäviä ja ymmärrystä lisääviä tekijöitä. Tästä on pidettävä ehdottomasti näinä vaikeina aikoina kiinni. Lukemisen eriarvoistumista ei saa syventää. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

17.41 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Honkasalolle sinänsä tärkeän teeman nostamisesta esiin. Lukutaito on tärkeää, äidinkieli on tärkeää. Ajattelemme kielen kautta, selkeästi kirjoitettu on selkeästi ajateltu, ja valitettavasti monesti kyllä huomaa, että ei ole selkeää ajattelua mutta ei ole myöskään selkeää kirjoitusta.

Arvonlisäveron käyttäminen tässä nyt sitten ikään kuin selittävänä tekijänä sille, miten lukutaito suomalaisilla lapsilla ja aikuisillakin kehittyy, on yksi lähestymistapa, mutta hyvin kapea. Otanpa tähän nyt kirjastot esimerkiksi: Meillä on kirjastolaki olemassa, ja sen mukaan jokaisessa kunnassa pitää olla kirjastopalvelut. Ne voidaan tuottaa kunnan omana palveluna tai yhteistyössä naapurikunnan tai naapurikuntien kanssa. Kirjaston käyttäminen on edelleen kaikille kuntalaisille veloituksetonta, ja se tulee olemaan myös vastaisuudessa veloituksetonta. Eli kirjojen lainaaminen, kirjojen lukeminen ja lapsille lukeminen ei maksa mitään. Se on arvovalinta ja ihan vapaasti kaikkien tehtävissä.

Toinen lähestymistapa, mikä vaikuttaa lukemiseen, on opetus kouluissa. Tämä hallitus on nyt lisäämässä äidinkielen ja matematiikan opetusta. Se on oikea linja. Armovitosiin suhtaudutaan kriittisemmin. Peruskoulusta pitää valmistua niin, että osaa kirjoittaa ja osaa lukea, ja mielellään niin, että kouluvuosien aikana on tutustunut johonkin tai joihinkin kirjoihin. Ei voi olla niin, että peruskoulusta pääsee ulos oppilaita, jotka eivät ole ikinä lukeet yhtään kirjaa. Kirjoista oppii ylipäätään muista kulttuureista ja oppii empatiataitoa, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2025 vp

olen itse tässä miettinyt, onko tähän nuorten väkivaltaistumiseen yhtenä syynä se, että lukeminen on vähentynyt ja kielen hallinta on vähentynyt. Kännykät otetaan pois oppitunneilta silloin kun se ei ole, niin kuin opetusministeri sanoi, opetuksen kannalta tai lääketieteellisistä syistä välttämätöntä. Nämä ovat oikeita suuntauksia.

Sitten vielä medialukutaidosta: Väärää tietoa ja disinformaatiota tulee monesta tuutista, ja mitä heikompi lukutaito, sitä heikommät valmiudet on varmasti erottaa oikeaa väärästä, jos nyt ylipäättään sitten osaa lukea mitään. Nythän se tahtoo olla niin, että mennään erilaisen meemien ja kuvien ja videoitten kautta — erittäin valitettavaa sinänsä.

Tässä joitakin ajatuksia. Ehkä vielä sanoisin sen, että jos tekoälyä käyttää, vaikka nyt X:stä syöttää keskustelua tekoälyyn ja sitten pyytää tekoälyä analysoimaan sen keskustelun, niin saa sieltä kaupan päälle oman luonneprofilin, ja se kertoo myös siitä, minkälaiseen riskitekijään ajamme itsemme, [Puhemies koputtaa] kun sallimme esimerkiksi kiinalaisen vakoilukanavan TikTokenin käytön länsimaissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

17.44 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Kiurulle ajatuksista.

Ajattelen itse niin, että meidän on tehtävä kaikkemme, jotta lukutaito nousee ja lukemista edistetään, ja tässä tietenkin fyysisillä kirjoilla on valtava merkitys. Lukutaito ei rapaudu ainoastaan lapsilla ja nuorilla, vaan myös aikuiset lukevat yhä vähemmän, ja tämä on todella huolestuttava suunta. Ruotsin oikeistohallitus teki heti hallituskauden alussa minusta hienon päätöksen — vaikka muuten en pidä Ruotsin hallituksen politiikasta — että he päättivät lisätä fyysisten oppikirjojen määrää kouluissa merkittävästi, ja he päättivät myös lisätä fyysisen kirjallisuuden määrää koulukirjastoissa. Eli tähän on kyllä herätty. Ajattelen nimena näin, että fyysisen kirjan pitäminen käsissä ja sen lukeminen on eri asia kuin äänikirjan kuunteleminen, vaikka sitäkin tietenkin pitää edistää kaikin tavoin.

Itse olen aika huolissani myös tästä kehityksestä, mikä me nähdään toisella asteella tällä hetkellä, että lähes kaikki oppimateriaalit ovat digitaalisessa muodossa, ja sitten myös kun oppimisolustat ovat digitaalisia ja jos ollaan huolissaan nuorten ruutuajasta, niin siinä varsinkin sitä ruutuaikaa kertyy. Varsinkin reaaliaineissa oppilaat itse, varsinkin lukioissa, toivovat todella painokkaasti, että he saisivat enemmän fyysisiä kirjoja.

Mutta itse ajattelen näin, niin kuin tuossa puheessa sanoin, että eihän veron alentaminen nollaan tarkoita sitä, että tämä olisi taikatemppu, jolla koko ongelma ratkaistaisiin. Mutta meidän on tehtävä ihan kaikkemme, jotta ihmiset ylipäättään lukisivat enemmän. Tämä tietenkin tarkoittaa sitä, että pitää kannustaa myös perheitä lukemaan, koska tiedetään, että niissä perheissä, joissa luetaan yhdessä ja joissa myös lapset näkevät, että omat vanhemmat lukevat, sillä on todella iso merkitys.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.